

3. Лепкий Б. Вибрані твори: у 2 т. / упоряд., авт. передм. Н.І. Білик, Н.І. Гавдида. Київ: Смолоскип, 2011. Т. 1. 606 с.
4. Лепкий Б. Вірші. *Із забуття – в безсмертя: (сторінки призабутої спадщини)* / М.Г. Жулинський. Київ, 1990. С. 86–91.
5. Лепкий Б. Вірші. «Українська хата». Київ, 1990. С. 103–107.
6. Лепкий Б. Під Різдво. Тернопіль: Лілея, 1993. 76 с.
7. Лепкий Б. Поезії. Тернопіль: Джура, 2005. 500 с.
8. Лепкий Б. Твори: в 2 т. / упоряд., авт. вступ. ст. та прим. Ф.П. Погребенник. Київ: Наукова думка, 1997. Т. 1: Поетичні твори. Прозові твори. Мемуари. 845 с.
9. Скаб М. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери: монографія. Чернівці: Рута, 2008. 560 с.
10. Шевченко Т. Твори: у 14 т. Чікаго, 1962.

Наливайко Марія,
кандидат філологічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
nalyvajko_m@tntpu.edu.ua

ОНІМНА ЛЕКСИКА В ПОЕТИЧНІЙ МОВІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Використання лексики різних стилістичних рівнів є одним із найхарактерніших засобів зображення дійсності у творах Тараса Шевченка.

Метою нашого дослідження є аналіз онімної лексики в мовотворчості Тараса Шевченка [2]. Художній світ поета наповнений власними іменами – антропонімами, топонімами, ойконімами, астіонімами, гідронімами та ін.

В ономастиконі виділяються імена українських козаків, селян, їх дружин та дочок становлять найбільшу групу. Так, для найменування чоловіків поет уживає такі імена: *Петро, Назар, Хома, Василь, Іван, Тарас, Ярема* та ін. Жінки ж зветься найпоширенішими на той час іменами: *Оксана, Катерина, Марина, Мотря, Христя, Ярина*. Особові імена мають велику кількість варіантів, створюючи антропонімічні ряди: *Іван, Йван, Івась, Йвась*. Тарас Шевченко

часто використовує декілька варіантів в одній поезії: *Чи немає мого Йвана чорнявого? / Сину мій Іване!* («Катерина»).

Значне місце займають у поетичних творах такі визначні особистості, які творили історію України: *Наливайко* («Тарасова ніч»), *Іван Гонта*, *Максим Залізник*, *Богдан Хмельницький* («Гайдамаки»), *Володимир-князь* («Царі»).

Топонім передає географічну чи історичну інформацію. До складу топонімічного простору поезій входять макротопоніми, хороніми, ойконіми, гідроніми, урбаноніми, ороніми.

Хороніми: *Волинь* («Гайдамаки»), *Кубань* («Чернець»), *Московщина* («Катерина»), *Смілянщина* («Гайдамаки»), *Фастовщина* («Чернець»).

Серед ойконімів уживаними є астіоніми: *Бердичів* («Чернець»), *Берестечко* («Великий льох»), *Варшава* («Кавказ»), *Глухів* («Іржавець»), *Жовті Води* («Гайдамаки»), *Канів* («Гайдамаки»), *Київ* («Гайдамаки»).

Потамонім – вид гідроніма, власна назва будь-якої ріки, потоку [1, 152]: в *Дніпрі широкому* («Не гріє сонце на чужині»), *Дніпр широкий* («Причинна»), *Дніпро* («Гайдамаки»), *Дніпро крутоберегий* («А. О. Козачковському»), з-за Дніпра мов далекого («Не для людей тієї слави»), *і Дніпр той дужий, крутогорий* («Ми заспівали, розійшлись...»), *із-за Дніпра мого святого* («Не гріє сонце на чужині»).

Менш поширеними є такі потамоніми: *Альта* («Гайдамаки»), *Вілія* («У Вільні, городі преславнім...»), *Дон* («Плач Ярославни»), *Каяла* («Плач Ярославни»), *Нева* («Якось-то йдучи уночі»), *Ніл* («Марія»), *Рось* («Гайдамаки»), *Сейм* – ріка, притока Десни («Великий льох»), *Сена* («Гайдамаки»), *Сирдар'я* («Готово! Парус розпустили...»), *Тібр* («Неофіти»), *Тясмин* (Тясмин – ріка, притока Дніпра, на якій стоїть Чигирин («Великий льох»)).

У ліричних поезіях зустрічаємо обрах синього моря: *Тече вода в синє море, / Та не витікає; / Шука козак свою долю, / А долі немає. / Пішов козак світ за очі; / Грає синє море* («Тече вода в синє море»).

До урбанонімів зараховуємо еклезіоніми: «*І в Віфліємську каплицю Пішов молитися добрий Гус*» («Єретик»), *Межигорський Спас* («Невольник»),

«Собор Мазетин сяє, біліє» («Сон (Гори мої високі)»), «А із Братства те бурсацтво / Мовчки виглядає. / Нема голій школі волі, / А то б догодила...» («Чернець») та хороніми міські – власна назва частини території міста, в тому числі району, кварталу [1, с. 188]. У Києві на Подолі / Було колись... і ніколи / Не вернеться, що діялось... («Чернець»).

У поезії Т. Шевченка власні назви включають інформацію енциклопедичну, вони є також одним із джерел вивчення динаміки найменування людей у певні історичні періоди. Доцільним вважаємо подальші спостереження над ономастикомом поета для виявлення типології поетичної онімії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Словник української ономастичної термінології / Уклад. Бучко Д.Г., Ткачова Н.В. Харків : Ранок – НТ, 2012. 256 с.
2. Шевченко Т. Г. Твори: в 5-ти тт. Т. 1. Київ: Дніпро, 1984. 351 с.; Т. 2. Київ: Дніпро, 1984. 301 с.

*Нестерович Юліана,
аспірантка кафедри української мови та славістики,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
yu.nesterovych@tnpu.edu.ua*

ХУДОЖНЯ РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ПРАВДА» В ПОЕМІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА «НЕОФІТИ»

У художньому світі Тараса Шевченка чільне місце належить філософсько-етичним категоріям, зокрема концепту «правда». Н. Єщенко підкреслює, що у творчості поета він є «основоположним, центральним, текстоутворюючим», а також зазначає, що в поетичних творах митця лексема «правда» вживається 93 рази (без урахування спільнокореневих слів) [1, с. 225-226]. Маленко стверджує: «Пошук правди ліричним героєм, нехтування нею в суспільстві, наслідки буття без правди стали провідними мотивами Шевченкової поезії, що зумовило інтенсивну поетизацію слова *правда* на лексико-семантичному,